

Aktuális botanikai kutatások a Kelet-Nyírségben

JAKAB Gusztáv – LESKU Balázs

Kossuth Lajos Tudományegyetem, Növénytani Tanszék – Debrecen Pf.: 14. H-4010

A Kelet- és Délkelet-Nyírség flórájának és vegetációjának szisztematikus vizsgálatát 1994-ben kezdtük el. Munkánk során egyrészt a még „ismeretlen” területek növényzetének feltárását, másrészt a már ismert területek jelenlegi állapotának felmérését végezzük el. Közleményünkben az eddigi eredmények fontosabbnak tartott florisztikai adatait foglaljuk össze.

Az edényes flóra mellett megtörtént a mohaflóra felmérése is, ez azonban önálló publikációkban (JAKAB G. 1997a, 1997b) szerepel, így erre itt nem térünk ki. Az egyes fajok lelőhelyeként, amennyiben lehetséges volt, a településhatár mellett feltüntettük a terület pontosabb megnevezését is.

Vizsgálataink során bebizonyosodott, hogy a Nyírség ezen része még bővelkedik tudományos és természetvédelmi szempontból is fontos botanikai értékekben, így ezek megővése és a kutatások folytatása fontos feladat.

Equisetum fluviatile L. em. EHRH. - Iszapzsurló

Bátorliget: Pergenyő, Máriapócs: Csikos lápos.

Ophioglossum vulgatum L. - Kígyónyelv

Máriapócs: Csikos lápos.

Thelypteris palustris SALISB. - Tőzegpáfrány

Bátorliget-Újtanya: Tekeredő, Cselince, Pergenyő,

Piricse: Júlia-liget, Ótanya, Kacsavár, Máriapócs-

Pócspetri: Csikos lápos és Ercsivár lapossa,

Nyírgelse: Kiss-tag lájpa, Nyírpilis: Gánás.

Előfordulásai adatai gyakorlatilag kijelölik a még meglévő, nem teljesen tönkrement lápterületeket.

Athyrium filix-femina (L.) ROTH - Hölgypáfrány

Fülöp: Fekete-rét, Nyírvasvári: Csonkás-erdő,

Önböly: Szénási őrház, Ór, Piricse: Júlia-liget.

Polystichum aculeatum (L.) ROTH - Karéjos vesepáfrány

Nyírbátor: Kispiricsei-erdő (telepített

erdeifenyvesben), Önböly: Szénási őrház (telepített

erdeifenyvesben), Teremi erdő (homoki tölgyesben).

Drvopteris carthusiana (VILL.) H. P. FUCHS - Szálkás pajzsika

Bátorliget-Újtanya: Pergenyő, Piricse: Ótanya,

Máriapócs-Pócspetri: Csikos lápos és Ercsivár

lapossa, Nyírbátor: Kispiricsei-erdő, Önböly:

Csere-erdő, Ór, Terem: Teremi-erdő.

Dryopteris assimilis S. WALKER - Hegyi pajzsika

Önböly: Szénási őrház (telepített erdeifenyvesben),

Piricse (telepített erdeifenyvesben, nyírlápon).

Juniperus communis L. - Közönséges boróka

Fülöp: Fekete-rét. Telepített fehér és szürke nyárasban, 1 fiatal példány. Természetes eredete nem bizonyítható.

Ranunculus lingua L. - Nádi boglárka

Máriapócs-Pócspetri: Csikos lápos és Ercsivár

lapossa, Piricse: Júlia-liget. Utóbbi helyen több száz

tő.

Thalictrum aquilegifolium L. - Erdei borkóró

Önböly: Nagyerdő.

Rubus idaeus L. - Málna

Önböly: Szénási erdőőrház. Telepített erdeifenyvesben, őshonossága kétséges.

Comarum palustre L. - Tőzegeper

Piricse: Júlia-liget. Fűzláp szélén lévő magassáso-

ban, nyírlápon és nádasban, összesen körülbelül 50

tő. Ezen reliktumfajnak - a bátorligeti láp mellett -

jelenleg ez a másik biztos előfordulási adata a

Nyírségből.

Potentilla alba L. - Fehér pimpó

Nyírbátor: Kispiricsei-erdő, Önböly: Nagyerdő. Ez a cseres-tölgyes faj ritka a Nyírségben.

Filipendula ulmaria (L.) MAXIM. - Réti legyezőfű

Piricse: Júlia-liget, Terem.

Parnassia palustris L. - Fehérmájvirág

Máriapócs-Pócspetri: Csikos lápos és Ercsivár

lapossa. Összesen mintegy 20 tő, új adat a Nyírség

flórájára.

Genista tinctoria L. subsp. *elatior* (KOCH) SIMK. - Magas rekettye

Önböly: Nagyerdő, Terem: Teremi-erdő. Utóbbi

helyen nagy tömegben, a tolólapal kialakított

tuskóprizmákon is.

Acer tataricum L. - Tatár juhar

Terem: Bódvaj-erdő, Teremi-erdő.

Cornus mas L. - Húsos som

Önböly: Nagyerdő.

Angelica palustris (BESS.) HOFFM. - Réti angyalgökér

Bátorliget-Újtanya: Tekeredő, Nyírpilis: Gánás,

Piricse: Júlia-liget. Utóbbi helyen 1995-ben feltárt,

azóta részben károsított (felszántás, nyártelepítés), de

jelenleg is több százas egyedszámú állomány. Ez a

fokozottan védett faj hazánkban csak a Nyírségensén

belül fordul elő. Ezeknek a jelenleg is létező

populációknak (a már ismertekkel együtt való)

megőrzése igen fontos természetvédelmi feladat!

100. „Aktuális flóra- és vegetációkutatások Magyarországon” c. konferencia (Debrecen, '97. nov. 28-30.) előadásai és poszterei

Peucedanum cervaria (L.) LAP. - Szarvaskocsord
Nyívasvári: Csonkás-erdő, Terem: Teremi-erdő,
Vállaj: Ló-kert.

Geranium sanguineum L. - Piros gólyaorr
Önböly: Nagyerdő.

Geranium palustre TORN. - Mocsári gólyaorr
Bátorliget-Újtanya: Pergenyő, Tekeredő, Nyírpilis:
Gánás, Piricse: Júlia-liget (itt nagy tömegben).

Gentiana pneumonanthe L. - Kornistárnics
Nyírbéltek: Szederjes, 50 tő. Ez az adat a faj
Nyírségbeli igen erőteljes megfogyatkozása miatt
érdemel említést.

Menyanthes trifoliata L. - Vidrafű
Máriapócs-Pócspetri: Csikos lápos és Ercsivár
lapossa, Nyírgelse: Kiss-tag lánja, Piricse: Júlia-
liget.

Pulmonaria mollis WULF. - Bársonyos tüdőfű
Nyírbátor: Kispiricsei-erdő, Önböly: Csere-erdő,
Nagyerdő, Terem: Teremi-erdő.

Mvosotis caespitosa C. F. SCHULTZ - Gyepes
nefelejcs
Piricse: Júlia-liget.

Teucrium chamaedrys L. - Sarlós gamandor
Önböly: Csere-erdő, Nagyerdő, Vállaj: Ló-kert.

Stachys sylvatica L. - Erdei tisztesfű
Terem: Teremi-erdő.

Linaria X kocianovichii ASCH. - Hibrid gyújtóvirág
Önböly: Nagyerdő. [Határozta: MOLNÁR A.
(HNP)]

Scrophularia umbrosa DUM. - Szárnyas görvélyfű
Piricse: Júlia-liget

Veronica spicata L. subsp. orchidea (CRANTZ) HAY.
- Orchideakéjú veronika
Önböly: Nagyerdő, Vállaj: Ló-kert.

Digitalis grandiflora MILL. - Sárga gyűszűvirág
Nyírbátor: Kispiricsei-erdő, Nyírvasvári: Csonkás-
erdő, Önböly: Csere-erdő, Nagyerdő, Terem:
Teremi-erdő, Bódvaj-erdő. A Kelet-Nyírségben
gyakorlatilag minden természetközeli vagy
féltermészetes homoki tölgyesből előkerült, más
erdőtípusból viszont hiányzik.

Utricularia vulgaris L. - Közönséges rence
Nyírpilis: Gánás.

Dentaria bulbifera L. - Hagymás fogasír
Nyírvasvári: Csonkás-erdő, Önböly: Csere-erdő.

Anthemis tinctoria L. - Festő pipitér
Önböly: Nagyerdő, Piricse: Júlia-liget.

Cirsium rivulare (JACO.) ALL. - Csermelyaszat
Piricse: Júlia-liget. A bolygatatlan lápréteken nagy
egyedszámban.

Centaurea sadleriana JANKA - Sadler-imola
Önböly: Nagyerdő.

Dianthus superbus L. - Buglyos szegfű
Bátorliget-Újtanya: Tekeredő, Pergenyő, Piricse:
Júlia-liget, Ótanya, Papp-rét, Máriapócs-Pócspetri:
Csikos lápos és Ercsivár lapossa, Nyírbéltek:

Szederjes, Nyírpilis: Gánás. A kiszáradó, nem (vagy
kevésbé) degradált láprétek jellemző faja.

Dianthus collinus W. et K. - Dunai szegfű
Önböly: Nagyerdő.

Stellaria holostea L. - Olocsáncsillaghúr
Nyírvasvári: Csonkás-erdő.

Primula veris HUDS. - Tavaszi kankalin
Nyírbátor: Kispiricsei-erdő.

Betula pubescens EHRH. - Szőrös nyír
Piricse: Júlia-liget. Nagy kiterjedésű *Salici
pentandrae* - *Betuletum pubescentis* állományban,
illetve *Calamagrostio* - *Salicetum cinereaebn*. A
Betula pendulaval alkotott hibridek aránya tisztázásra
vár.

Carpinus betulus L. - Közönséges gyertyán
Önböly: Csere-erdő, Nyírbátor: Kispiricsei-erdő,
Terem: Teremi-erdő, Nyírvasvári: Csonkás-erdő.
Egyedei - a ritkán megfigyelhető telepített
állományokon (Teremi-erdő) kívül - szórványosan a
homoki tölgyesek nedvesebb részein fordulnak elő.

Quercus cerris L. - Csertölgy
Önböly: Csere-erdő, Nagyerdő, Terem: Teremi-erdő.
Az említett erdőkben a csertölgynek mind idős
egyedei, mind újulata megtalálható, többféle
valószínűleg erdészeti telepítések révén is.

Salix pentandra L. - Babérfűz
Piricse: Júlia-liget. Sok példány, köztük igen
nagy méretűek is, porzós és termős vegyesen, *Salici
pentandrae* - *Betuletum pubescentis* társulásban is.

Veratrum album L. - Fehér zászpa
Piricse: Júlia-liget. Lápréteken és *Filipendulo-
Geranietumban*, igen nagy tömegben. Termőhelyét
1995-ben felszántották, de ezt a populáció jelentős
része túlélte.

Lilium martagon L. - Turbánliliom
Önböly: Nagyerdő, Terem: Bódvaj-erdő. (Önböly
környékéről, pontosabb helymeghatározás nélkül jelzi
PAPP L. - DUDÁS M. (1988) is.)

Muscari neglectum GUSS. ex TEN. - Fürtös gyöngyike
Önböly: Nagyerdő, Csere-erdő.

Polygonatum latifolium (JACO.) DESF. - Széleslevelű
salamonpecsét
Nyírvasvári: Csonkás-erdő, Önböly: Szénási
erdőrház, Terem: Bódvaj-erdő, Teremi-erdő.

Polygonatum odoratum (MILL.) DRUCE - Söktérdű
salamonpecsét
Nyírvasvári: Csonkás-erdő.

Iris sibirica L. - Szibériai nőszirm
Piricse: Júlia-liget. Lápréten 15-20 polikormon,
ezeknek egy kis hányada a láprét felszántása miatt
megsemmisült.

Iris aphylla L. subsp. hungarica (W. et K.) HEGI -
Magyar nőszirm
Önböly: Nagyerdő. Polikormonra nézve százas
nagyágrendű állomány. Eddigi adatok szerint a
Nyírség utolsó nagy, eredeti élőhelyén (tisztásokkal
tárgított homoki tölgyes) élő populációja.

- Gladiolus imbricatus* L. - Réti kardvirág
Önböly: Nagyerdő. 1996. Az állomány 1997-ben (fakitermelés következtében) elpusztult!
- Cephalanthera damasonium* (MILL.) DRUCE - Fehér madársisak
Fülöp: Fekete-rét, Terem: Bódvaj-erdő, Teremi-erdő. [Az utóbbi helyről jelzi PAPP L. (1997) is.]
- Cephalanthera longifolia* (L.) FRITSCH - Kardos madársisak
Fülöp: Fekete-rét.
- Epipactis* spp. - Nöszöfű fajok
A felmért kelet-nyírségi területek számos pontján (elsősorban mezofil vagy nedves erdőkben) bukkantunk különféle *Epipactis* fajokra. Ezek közül egyértelműen *Epipactis helleborine* (L.) CR. is előfordul a következő helyeken: Fülöp: Fekete-rét, Nyírvasvári: Csonkás-erdő, Önböly: Nagyerdő, Terem: Bódvaj-erdő, Teremi-erdő. *Epipactis purpurata* SM. a Júlia-ligetből (Piricse) [határozta: MOLNÁR V. A. (KLTE)], *Epipactis leptochila* (GODFERY) GODFERY pedig a Teremi-erdőből került elő [a határozást MOLNÁR V. A. (KLTE) megerősítette]. Ezen kívül jónéhány területen (Fülöp: Fekete-rét, Piricse: Kacsavár, Júlia-liget, Terem: Bódvaj-erdő, Teremi-erdő) találtunk általunk egyértelműen nem meghatározható, többnyire autogám kistajokat. Ezek korrekt azonosítása és felmérése a továbbiakban izgalmas témának ígérkezik.
- Listera ovata* (L.) R. BR. - Békakonty
Piricse: Júlia-liget.
- Neottia nidus-avis* (L.) RICH. - Madárfészek
Önböly: Nagyerdő.
- Orchis laxiflora* LAM. subsp. *elegans* (HEUFF.) SOÓ - Pompás kosbor
Bátorliget-Újtanya: Tekeredő, Máriapócs-Pócspetri: Csikos lápos és Ercsivár lapossa, Nyírpilis: Gánás, Nyírgelse: Kiss-tag lápja, Piricse: Júlia-liget.
- Orchis laxiflora* LAM. subsp. *palustris* (JACO.) BONNIER et LAYENS - Pompás kosbor
Bátorliget-Újtanya: Tekeredő, Cselince, Nyírbétek: Szederjes, Nyírpilis: Gánás.
- Dactylorhiza incarnata* (L.) SOÓ - Hússzínű ujjaskosbor
Bátorliget-Újtanya: Tekeredő, Máriapócs-Pócspetri: Csikos lápos és Ercsivár lapossa, Nyírpilis: Gánás.
- Carex appropinquata* SCHUM. - Rostostövű sás
Bátorliget-Újtanya: Pergenyő, Tekeredő, Nyírpilis: Gánás, Piricse: Júlia-liget. Ez a viszonylag ritka sásfaj ezeken a nyírségi lápterületeken többfelé társulásalkotó (*Caricetum appropinquatae*).
- Carex caespitosa* L. - Gyepes sás
Piricse: Júlia-liget. (Gyűjtötte: VIDÉKI R., határozta: FELFÖLDY L.)
- Carex sylvatica* HUDS. - Erdei sás
Terem: Bódvaj-erdő.
- Calamagrostis stricta* (TIMM.) KOELER - Lápi nádtippán
Piricse: Júlia-liget.
- Chrysopogon gryllus* (TORN.) TRIN. - Élesmosófű
Piricse: Júlia-liget (homoki gyepben). Élőhelyét felszántották, de néhány tő túlélte ezt.

Irodalom

(Az irodalomjegyzékben csak az itt említett florisztikai adatokhoz, illetve azok lelőhelyéhez kapcsolódó publikációk szerepelnek. Ennek értelmében tehát a Nyírséget feldolgozó régi, gazdag irodalmjegyzéket itt nem állt szándékunkban összeállítani, célunk mindössze az új adatokra vonatkozó bővebb információk jelzése. Saját közleményeinkre a fajok felsorolásánál nem hivatkozunk.)

- JAKAB G. (1995) Adatok Nyírség-kutatásunk florisztikai eredményeiből. - Szabolcs-Szatmár-Beregi Szemle 1995 (3): 365-369.
- JAKAB G. (1997a): Egy újabb ősláp a Nyírségben: A piricsei Júlia-liget botanikai értékei II. (Mohák-Bryophyta). - KITAIBELIA 2 (1): 46-50.
- JAKAB G. (1997b): A Nyírség mohafőrája I. - KITAIBELIA 2 (2): 148-159.
- JAKAB G.-LESKU B. (1996a): Egy újabb ősláp a Nyírségben: A piricsei Júlia-liget botanikai értékei I. - KITAIBELIA 1 (1): 46-55.
- JAKAB G.-LESKU B. (1996b): Piricse- Júlia-liget: Egy ismeretlen lág Bátorliget árnyékában. - Calandrella 9 (1-2): 9-22.
- JAKAB G. - LESKU B. (1997): Aktuális természetvédelmi problémák Nyírbátor térségében: javaslat tájvédelmi körzet létesítésére. - (TDK dolgozat) KLTE Ökológiai Tanszék, Debrecen
- JAKAB G.- LESKU B. - VAS M. (1996): Aktuális természetvédelmi feladatok Nyírbátor térségében. - Calandrella 10 (1-2): 181-196.
- LESKU B. (1997): Nyírségi babérfűzes nyírláp (*Salici pentandrae* - *Betuletum pubescentis*) állományok fitocönológiai vizsgálata - Diplomamunka, KLTE Növénytani Tanszék és Ökológiai Tanszék, Debrecen.
- PAPP L. (1997): Az utóbbi másfél évtized flórakutatásának eredményei a Nyírségben és annak környékén. - KITAIBELIA 2 (2): 230.
- PAPP L. - DUDÁS M. (1988): Adatok a Közép- és Dél-Nyírség és környékének botanikai értékeiről I. - Calandrella 2 (2): 5-24.

Parnassia palustris L.
JÁVORKA S. - CSAPODY V. nyomán